

O'ZBEKISTONNING SO'NGGI TARIXI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti ,

Filologiya fakulteti Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi I- kurs talabasi

Mahkamova Sabrina Ikrom qizi.

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti ,

Filologiya fakulteti Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi I- kurs talabasi

Habibulloyeva Sohila Komiljon qizi.

E-mail: sabrina.sabrina2405@gmail.com

sohibahabibulloyeva@gmail.com

Annotatsiya: O'zbekiston tarixi, dramatik va tarixiy ahamiyatga ega voqealarga boy bo'lib, insoniyatning ibtidosigacha borib taqaladi. O'zbekiston tarixi shunchalik ko'p yuksalish va evrilishlarga ega-ki, ularning barchasini muhim jihatlarisiz bir joyga jamlash qiyin. Bu yurt ko'p tarixiy voqealarni boshidan kechirgan, ko'plab mashhur insonlarni voyaga yetkazgan tamaddun o'choqlaridan biri hisoblanadi. Hozirgi O'zbekiston hududi inson sivilizatsiyasining paydo bo'lishi va rivojlanish haqidagi ko'plab manbalar o'zida saqlab qolmoqda.

Kalit so'zlar: tarix, , kashfiyot, inson sivilizatsiyasi, rivojlanish, insoniy manzilgohlar.

Annotation: The history of Uzbekistan, rich in dramatic and epoch-making events, can be traced back to the dawn of mankind. Uzbekistan's history includes such a great amount of ups and downs that it is hard to put them all together without missing something important. This land had seen enough and produced a lot of eminent men who became famous for their heroic deeds, astonishing discoveries, and works that went down in

history. The territory of modern Uzbekistan is one of the centers of origin and development of human civilization

Keywords: history, heroic deeds, discovery, human civilization, development, human settlements.

Аннотация: История Узбекистана, богатая драматическими и исторически значимыми событиями, восходит к истокам человечества. История Узбекистана включает в себя столько взлётов и падений, что собрать их все вместе, не упустив важных деталей, крайне сложно. Эта земля пережила многое, породила многих выдающихся личностей, которые прославились своими героическими поступками, удивительными открытиями и трудами, вошедшими в историю. Территория современного Узбекистана является одним из центров возникновения и развития человеческой цивилизации.

Ключевые слова: история, героические поступки, открытия, человеческая цивилизация, развитие, человеческие поселения.

Hozirgi O‘zbekiston hududi inson sivilizatsiyasining paydo bo‘lishi va rivojlanish markazlaridan biri bo‘lib, qariyb 3,000 yillik davlatchilik tarixiga ega. Selengur, Kulbuloq va Teshiktosh yodgorliklari hududidagi arxeologik topilmalar shuni isbotlaydiki, O‘zbekiston hududidagi ilk insoniy manzilgohlar yuz minglab yillar oldin tashkil topgan. Bu yurt bag‘rida shakllangan sivilizatsiya juda qadimiy va ulug‘vor bo‘lib, sirlar va jumboqlarga to‘la, bu esa hech kimni befarq qoldirmaydi.

Tarixiy jihatdan, hozirgi O‘zbekiston joylashgan hudud Turkiston deb atalgan bo‘lib, u butun Markaziy Osiyoning bebaho yuragi sifatida mashhurdir. Endilikda olimlar va arxeologlar O‘zbekiston hududi insonlar tomonidan eng qadimiy davrlarda ham yashalgan joylardan biri ekanligini ta’kidlamoqda. Bu yerda odamlar paleolit davridan (erta) boshlab yashab kelgan, bu esa zamonaviy Samarqand hududidan topilgan ibtidoiy qurollar bilan tasdiqlangan. Yuqori paleolit davri neandertallar bilan bog‘liq bo‘lib, ular o‘zlaridan yodgorlik sifatida qimmatbaho topilma – Teshiktosh g‘oridagi dafn marosimi izlarini qoldirgan. Mezolit (miloddan avvalgi 15-20 ming yillik) davri esa Shiboddagi turli

qoyatosh rasmlari hamda Samarqand hududidagi ilk ibtidoiy aholi punktlari va boshqa juda muhim artefaktlar bilan ajralib turadi.

19-asrning 60-yillarida Rossiya qo‘shinlarining qurolli bosqini natijasida Qo‘qon xonligi tugatildi va 1867-yil 11-iyulda Turkiston general-gubernatorligi tashkil etildi. U Buxoro amirligi va Xiva xonligi maqomini oldi. Hokimiyat butunlay general-gubernator qo‘lida jamlangan bo‘lib, u harbiy va fuqarolik boshqaruvini to‘liq amalga oshirgan.

Yangi hukumat O‘zbekiston iqtisodiyotining agrar sektoriga e‘tibor qaratdi: bu Rossiya sanoati ehtiyojlari uchun paxta yetishtirishga olib keldi. Paxta tozalash zavodlari va paxta yog‘i ishlab chiqaruvchi korxonalar qurildi, konchilik ishlari boshlandi va Markaziy Osiyoni Rossiyaning Yevropa qismi bilan bog‘lovchi Transkaspiy temir yo‘li barpo etildi. O‘zbekistonda savodsizlikni tugatish va maktablar qurish bo‘yicha ko‘plab chora-tadbirlar ko‘rildi. Shu bilan birga, an‘anaviy turmush tarzi va madaniyat yo‘q qilindi. 20-asrning 30-yillarida O‘zbekistonda faol industrializatsiya amalga oshirildi: yengil va og‘ir sanoatning yirik fabrikalari qurildi, bu zavodlar yaqinida yangi shaharlar bunyod etildi, eski shaharlar rekonstruksiya qilindi. Shu davrda O‘zbekiston Stalinning siyosiy qatag‘onlaridan aziyat chekdi: qurbonlar orasida O‘zbekistonning yetakchi siyosiy va madaniy arboblari ham bor edi. 1941–1945-yillardagi Ikkinchi jahon urushi davrida Sovet Ittifoqi respublikalari erkak aholisi frontga safarbar qilindi, eng muhim korxonalar va aholi Markaziy Osiyo respublikalariga, jumladan O‘zbekistonga evakuatsiya qilindi. Shu davrda Toshkent butun Sovet Ittifoqidan kelgan qochqinlarni panohiga olgan maxsus evakuatsiya markaziga aylandi va “Non shahri” hamda “Xalqlar do‘stligi shahri” nomini oldi.

1966-yilda Toshkentda kuchli zilzila sodir bo‘lib, eski shahar hududining katta qismi vayron bo‘ldi. Shu munosabat bilan, shahar SSSRning turli hududlaridan kelgan me‘morlar tomonidan sovet uslubida qayta qurildi. 1977-yilda Toshkent metrosi foydalanishga topshirildi. Bu Markaziy Osiyodagi birinchi metro edi. SSSR parchalanishi natijasida 1991-yil 31-avgustda O‘zbekistonning siyosiy mustaqilligi Oliy Kengashning navbatdan tashqari VI sessiyasida e‘lon qilindi. 1-sentabr Mustaqillik kuni deb belgilandi. O‘zbekiston Respublikasi dunyoning 160 ta davlati tomonidan mustaqil davlat sifatida

rasmiy tan olindi. 1992-yil 2-martda O'zbekiston BMT a'zosi bo'ldi. 1992-yil 8-dekabrda O'zbekiston Respublikasining yangi Konstitutsiyasi qabul qilindi.

O'zbekistondagi yangi siyosiy tizimning asosi prezidentlik boshqaruvi shakli bo'ldi, unda davlat boshlig'i sifatida Prezident hokimiyati va ijro hokimiyati vakolatlari jamlandi. Mustaqillikka erishgach, O'zbekiston bozor iqtisodiyotiga asoslangan demokratik davlat qurish yo'lidani bordi. Respublika tashqi iqtisodiy faoliyatni mustaqil amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bugungi kunda O'zbekiston Iqtisodiy Hamkorlik Tashkiloti, Yevropa Tiklanish va Taraqqiyot Banki, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi, Xalqaro Mehnat Tashkiloti, Shanxay Hamkorlik Tashkiloti va boshqa nufuzli tashkilotlarning a'zosi hisoblanadi. O'zbek etnik guruhi sayyoramizdagi eng qadimgi xalqlardan biri ekanligini isbotlagan. O'zbekistonga xos madaniyat sivilizatsiyalar paydo bo'lishi bilan rivojlana boshlagan va ming yillar davomida sezilarli o'zgarishlarga uchragan. O'zbekiston hududi Markaziy Osiyoning markazida, Sirdaryo va Amudaryo oralig'ida joylashgan. Ajablanarli emas, cho'l o'rtasidagi vo'ha har doim jasur va tashabbuskor savdogarlar, jangchilar, sarguzashtchi va sayohatchilarni o'ziga tortgan.

Miloddan avvalgi VI-IV asrlarda bu yerda Axomaniylar imperiyasi (Birinchi Fors imperiyasi) gullab-yashnagan. Aleksandr Makedonskiy ushbu hududni bosib olganidan so'ng, imperiya tarqalib ketdi va ellinizm davri boshlandi. Bu davrda savdo rivojlandi, yirik shaharlar o'sa boshladi va Yunon-Baqtriya podsholigi hukmronlik qildi. Miloddan avvalgi II asrning o'rtalarida Yunon-Baqtriya podsholigi inqirozga uchradi va tarixning yangi davri boshlandi. Ko'chmanchi kushon qabilasi Kushon davlatiga asos soldi. Aynan shu davrda savdo, odamlarning harakati va millatlararo muloqot rivojlana boshladi. Shaharlarning qulay geografik joylashuvi tufayli Buyuk Ipak yo'li zamonaviy O'zbekiston hududidan o'tgan. Ushbu yo'l bo'ylab Andijon, Qo'qon, Rishton, Samarqand, Buxoro, Xiva va Toshkent kabi yirik savdo shaharlari paydo bo'ldi va rivojlandi. Keyinchalik bu hududda Parfiya imperiyasi, Qang' davlatlari, Eftalitlar imperiyasi va Turk xoqonligi gullab-yashnadi va taraqqiy etdi. Milodiy VII asrda arablar ushbu hududni bosib oldi va u Movarounnahr deb ataladigan bo'ldi. XII asrda Chingizxon bu hududni zabt etib, Chig'atoy ulusiga asos soldi. Biroq, bu yerning eng gullab-yashnagan davri XIV asrga,

Amir Temurning hokimiyat tepasiga kelishiga to'g'ri keladi. Samarqand davlat poytaxti, iqtisodiy va madaniy markazga aylandi. Keyinchalik Samarqand Dashti-Qipchoq ko'chmanchi qabilalari tomonidan bosib olindi va Shayboniylar sulolasining yangi davlati barpo etildi. VI asrdan XIX asrning o'rtalarigacha bu hududda Xiva va Qo'qon xonliklari hamda Buxoro amirligi hukmronlik qilgan. O'zbekistonda boy tarix va hudud bo'ylab ko'plab turli millat vakillarining harakatlanishi sharq va g'arb sivilizatsiyalarini uyg'unlashtirgan, natijada boy madaniyat va millatlararo hamjihatlik shakllangan. O'zbek xalqi dunyodagi eng qadimgi xalqlardan biri bo'lib, qariyb 3000 yillik davlatchilik tarixiga ega.

Seleng'ur, Ko'lbuloq va Teshiktosh yodgorliklarida olib borilgan arxeologik topilmalar O'zbekiston hududida dastlabki odam yashagan joylar bundan 1-1,2 million yil avval paydo bo'lganini tasdiqlaydi. O'zbekiston hududidagi qadimgi davlatlardan biri Xorazm va Baqtriya bo'lib, ularning shakllanishi miloddan avvalgi VIII-VII asrlarga to'g'ri keladi. Afrosiyob, Qizilqir, Uzunqir yodgorliklari shahar madaniyatining yorqin namunasi bo'lib xizmat qiladi. Yagona tangri tushunchasiga asoslangan dinlardan biri – Zardushtiylik O'zbekiston hududida paydo bo'lgan. Zardushtiylikning muqaddas kitobi "Avesto" o'zbek xalqining ma'naviy merosidir. Miloddan avvalgi VI-IV asrlarda Markaziy Osiyo hududiga dastlab Axomaniylar, keyin esa yunon-makedoniyaliklar bostirib kirgan. Chet el bosqinchilariga qarshi To'maris, Shiroq va Spitamen kabi vatanparvar qahramonlar kurash olib borgan. O'zbek davlatchiligining tarixi uzluksiz taraqqiyot jarayonida eng yuksak taraqqiyot va qudrat davrlarini boshdan kechirgan. Miloddan avvalgi III asrdan milodiy III asrgacha O'zbekiston hududida Davan, Qang', Kushon va Xorazm kabi davlatlar gullab-yashnagan. Ayniqsa, Kushon davlati davrida madaniyat va san'at rivojlanishi alohida e'tiborga loyiq. Mustaqil O'zbekiston davlati o'z qonuniyligini o'zbek xalqining manfaatlariga xizmat qilish orqali ta'minlashga intilgan. Bu davlat Sovet Ittifoqidan oldin ham mavjud bo'lgan o'zbek milliy o'zligini asos qilib olgan, biroq bu identiklik aynan sovet davrida shakllangan. Endi, mustaqillikdan so'ng, bu milliy o'zlikni Sovet davridagi cheklovlarisiz ochiq ifodalash mumkin. Shunga qaramay, siyosat va jamiyat haqidagi asosiy qarashlar borasida Sovet davridan meros qolgan uzviylik saqlanib

qolgan, ayniqsa, davlatning Islom dini bilan murakkab munosabatlarida bu juda aniq namoyon bo‘ladi.

Xulosa: O‘zbekiston tarixi insoniyat sivilizatsiyasining qadimiy markazlaridan biri sifatida shakllangan. Bu yerda ilk insoniy manzilgohlar million yillik tarixga ega bo‘lib, Xorazm va Baqtriya kabi qadimgi davlatlardan tortib, Amir Temur davlati va Buyuk Ipak yo‘li orqali rivojlangan madaniyat shakllangan.

Ko‘plab istilolar va bosib olishlar bu yurtida iz qoldirgan: axomaniylar, yunon-makedoniyaliklar, arablar, mo‘g‘ullar va keyinchalik Rossiya imperiyasi hamda Sovet Ittifoqi hukmronlik qilgan. 1991-yilda mustaqillikka erishgach, O‘zbekiston demokratik jamiyat va bozor iqtisodiyotiga asoslangan mustahkam davlat sifatida shakllandi. Bugungi kunda mamlakat jadal rivojlanib, xalqaro maydonda faol ishtirok etmoqda. O‘zbekiston sharq va g‘arb madaniyatlarining chorrahasida joylashgan boy tarix va madaniyatga ega davlatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 1.Patrick O'Brien, ed. (2002). Atlas of world history (Concise ed.). New York, NY: Oxford University Press. ISBN 0-19-521921-X. OCLC 51931424.

2. "Teshik-Tash | The Smithsonian Institution's Human Origins Program". Humanorigins.si.edu. 2010-03-24. Archived from the original on 2013-11-22. Retrieved 2013-09-15.

3. KIDD, F.; CLEARY, M. NEGUS; YAGODIN, V. N.; BETTS, A.; BRITE, E. BAKER (2004). "Ancient Chorasmanian

Mural Art". Bulletin of the Asia Institute. 18:

4. ISSN 0890-4464. JSTOR 24049142. Archived from the original on 2021-03-02. Retrieved 2021-07-29.

5. 5.Lubin, Nancy. "Early history". In Curtis.

6. Ergashovna, M. G. (2025). ZAMONAVIY TEXNOLOGIYANING TA'LIMDAGI TA'SIRI. *Ta'limda raqamli texnologiyalarni tadbiq etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari*, 40(1), 285-290.

7. Klyashtornyy S.G., Savinov D.G. Stepnyye imperii drevney Yevrazii. SPb.: Filologicheskiy fakul'tet Sankt

Petersburg, 2005

8. Smirnova O. I., Svodnyy katalog sogdiyskikh monet. Moscow, 1981, p.59.

9. Gulchekhra, K., Mekamtosh, B., & Nasiba, K. (2022). Evaluating how teachers can match methodology to learner needs and the process of the strengths and weaknesses of teaching methodologies/philosophies, including. *Ta'lim fidoyilari*, 4, 103-105.

10. Орипова, С. Н., & Мирзаева, Г. Э. (2023). Лексико-Семантические Особенности Английской Заимствованной Лексики В Узбекском И Таджикском Официально-Деловом Дискурсе. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(5), 537-541.